

NYHETSBREV 4:2010

(Publicerat 2010-12-15)

I relativt nära anslutning till valet fick jag propåer från flera av mina trogna nyhetsbrevsläsare om att mina analyser av valresultatet var efterfrågade. Jag svarade svävande eftersom jag var så fullt upptagen med annat, dvs. framför allt med arbetet på min då kommande bok. Men nu är ju *I ett annat ljus* vederbörligen publicerad och har med hittills obetydligt stöd från media börjat sippra ut till sina läsare. Och med lite mera lugn och ro så har också mitt politiska kontemplationsmaskineri så sakteliga hostat igång.

Därför har jag nu alltså till sist presterat en någorlunda genomtänkt valanalys som jag hoppas skall väcka tankar för alla som orkar ta sig igenom det rätt rejäla aktstycket.¹

Men låt mig först säga några ord om min nypublicerade boks öden och äventyr.

I. Glädjande läsareaktioner på *I ett annat ljus*

Låt mig börja med mitt lilla bidrag till den som vanligt lätt hysteriska julklappskommersen genom att påminna om att *I ett annat ljus* är en utmärkt liten julklapp. Den finns förstås i internetbokhandeln, och kanske den också finns i lager på en eller annan bokhandel. Och så kan man köpa den direkt från mig. Jag kan också signera julklappsböckerna enligt köparens instruktioner om sådana önskemål finns. Så här inför julen skickar jag böckerna med A-post så att de inte skall riskera att fastna i något trögt julkortsflöde. Priset per bok är 70:- (inklusive frakt).

När det så gäller reaktionerna på publiceringen av *I ett annat ljus* så är det verkligen glädjande att jag fått och får mycket uppskattning från olika läsare. Det verkar som att boken har träffat ganska så rätt bland alla som funderar på de andliga tingen, men som trots att de känt leda inför ateistiska slumpdyrkare och beskäftiga darwinister har haft mer eller mindre stora svårigheter att finna sig tillrätta bland all trosvisshet uttryckt av allt från new age flummare till självsäkra teologiska testuggare. Då verkar det som att mitt tämligen strikta men ändå personliga resonering gett hopp om att det går att förena en i intuitionen förankrad levande andlighet med ett sunt och analytiskt intellekt.

Genomslaget i media har dock hittills varit skralt. Alla som med viss regelbundenhet följer bokens Facebooksida ó www.facebook.com/iettannatljus ó och min hemsida har rimligen redan sett de artiklar som publicerats. Men här är några länkar:

www.edris-ide.se/bocker/i-ett-annat-ljus/jonas-himmelstrands-recension

¹ Kan väl nämna att jag också gjorde grundliga analyser av förra valet. Det återfinns i två nyhetsbrev 3:2006 (www.edris-ide.se/3-06.pdf) och 4:2006 (www.edris-ide.se/4-06.pdf). Artiklarna har titlarna *Jakten på den utopiska potentialen ó tankar kring vad som står på spel i det kommande valet* respektive *Folkhem, entreprenörsanda och gryende andlighet ó några eftervalstankar om Sveriges väg mot framtiden*. Analyserna som jag gjorde i dessa båda miniuppsatser klargör många av de utgångspunkter jag fortfarande har när det gäller hur jag i en övergripande mening bedömer den politiska situationen både nationellt och internationellt. Och för alla som tycker sig ha tid skulle det kanske vara givande med en omläsning av dessa båda artiklar som en uppvärmning inför årets eftervalsanalys. Men årets analys står förstås på egna ben.

www.edris-ide.se/bocker/i-ett-annat-ljus/kommer-ut-som-mystiker
www.edris-ide.se/bocker/i-ett-annat-ljus/civilisationskritik-andlig-uppbyggelse
<http://www.edris-ide.se/bocker/i-ett-annat-ljus/vetenskapen-och-flummerierna>

Jag kommer förstås att uppdatera både Facebooksidan och hemsidan så fort något tillkommer. Och jag vill också passa på att återigen inbjuda alla som är intresserade att själva bidra med reflektioner till just Facebooksidan. Den skulle kunna utvecklas till ett levande diskussionsforum för de stora livsfrågorna om läsarna har tid och lust.

II. I den bakåtblickande rädslans tid ó en senkommen valanalys

Det har snart gått tre månader sedan valet. Stridsdammet har lagt sig. Det känns som ett slags nöjdhet infunnit sig eller åtminstone som att en lättnadens suck är dragen. Alliansen segrade helt enkelt därför att det rödgröna samarbetet var en mesallians av värsta slag som på intet vis kunde väcka förhoppningar om omöjligheternas landö eller vad man nu surrade om. Det rödgröna samarbetet sög energi. Så var det bara. Det kändes från första stund. Och jag undrar verkligen vad man tyckte mellan skål och vägg under resans gång. Något måste det väl ändå betyda att samarbetet redan är upplöst och att den avgående Mona Sahlin i sitt tal till förtroenderådet 4 dec en smula förstuckat, men ändå mycket tydligt sa:

Samarbete med miljöpartiet, eller samarbete med både miljöpartiet och vänsterpartiet signalerar helt olika vägval. Det såg också de svenska väljarna. Och det såg jag.

Jag tänker inte ett ögonblick lägga mig i efterträdarfrågan, det vet ni. Men en sak vill jag säga: Ge min efterträdare ett tydligt mandat. Låt henne eller honom leda och lita på de vägval han eller hon gör. Då kommer det här att gå bra.

Jag tycker i varje fall att det är svårt att tolka denna passus som något annat än Mona Sahlins budskap till sina motståndare inom partiet att öhade ni litat på mig och låtit mig dumpa vänsterpartiet så hade det här gått bra. Då hade vi sluppit vårt eländiga förlustval. Och gör nu för all del inte om samma misstag en gång till! Välj en förnyare och lita på honom eller henne!ö

Detta låter sig i och för sig sägas. Och vi får aldrig veta om Sahlins förmodan om att om hennes strategi hade fått råda så skulle valresultatet ha blivit ett annat. Hennes strategi fick inte råda. Och historien går inte i repris. Däremot menar jag att det faktum att valutgången blev som den blev säger något viktigt både om det socialdemokratiska partiet och om vår tid. Så därför skall jag försöka fördjupa mig en smula i dessa och ytterligare några frågor.

Jag ämnar dock inte ge mig in på lika grundliga analyser som 2006, men jag vill börja med att återknyta till nyhetsbrev 3 från detta år. Där framför jag min ståndpunkt att

hela partisystemet skakar i sina grundvalar eftersom den gemensamma grundbulten, dvs. tilltron till det som utgör motorn i den utvecklingsvision som vi följer ó och låt mig upprepa att det handlar om idén om att evig

kunskapsutveckling omsatt i evig teknologiutveckling skall leda till evig tillväxt och likaledes evig levnadsstandardhöjning ó saktat men säkert (och snart kanske genom kraftiga kriser²) håller på att avslöjas som ohållbar. De befintliga partierna, med visst undantag för miljöpartiet, är och förblir politiska gestaltningar av den utvecklingsvision för samhället som var ny och revolutionerande när den s.k. moderna tiden bröt in. Och så vitt jag kan förstå finns det ingen anledning att tro att dessa gestaltningar har en form som gör att de kommer att kunna fungera lika bra i förhållande till en behövlig ny vision som de har gjort till den gamla. Jag förutser alltså betydande omgestaltningar av det politiska systemet som en del i det omgestaltningsarbete som kommer att behövas för att mänskligheten skall kunna hitta en hållbar väg mot framtiden.

En ståndpunkt som har med min historiefilosofiska analys av vår tid att göra. Jag ämnar inte försöka återge den i några detaljer. Utan nöjer mig med att påminna om att kärnpunkten i denna analys är att jag uppfattar den moderna tiden som ett slags övergångsfas i ett skifte mellan olika lokala civilisationer (ungefär av den typ som Samuel Huntington beskriver i sin bok *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*³) och det jag ser som en framtida global syntescivilisation. Detta betyder att den vision som genomsyrar det moderna projektet ó och som jag kallar drömmen om det rationella paradiset ó har en dubbel funktion. Jag beskriver det så här i *í men vad går det ut på egentligen ó livet alltså*:

Som jag ser det är drömmen om det rationella paradiset en vision med dubbelt syfte. Dels bringar den ett ljus budskap från framtiden om frihet, jämlikhet och broderskap som var slagordet under den franska revolutionen. Ett budskap om en tid då människan lever ett gott liv i både ansvarsfull gemenskap och frihet.

Men samtidigt har drömmen om det rationella paradiset något gemensamt med många andra härolder som bringar ett visionärt budskap från framtiden, nämligen att den aldrig själv kommer att nå eller uppleva denna framtid. För dess huvuduppgift är mörk, destruktiv och dessutom självförstörande samtidigt som den är förberedande.

Dess huvuduppgift stämmer med andra ord inte med vad dess förespråkare förespeglar. Drömmen om det rationella paradiset kommer alltså enligt min mening inte att både bana väg för och vara ledstjärna i en underbar framtid där det sekulariserade och rationella tänkandet firat sina yttersta triumfer i en alltigenom modern och upplyst samhällsform. Nej huvuduppgiften är begränsad till att förbereda för den kommande globala civilisationen genom att lyfta fram och verka i enlighet med flera framsynta värden samtidigt som den genom sin sekulariserande kraft förstör, eller kanske mera korrekt, tar musten ur de gamla civilisationernas bärande visioner och myter, som en nödvändig förberedelse för en ny global vision som kommer att ge en världsbild och en värdemässig grund för konstruktiv samverkan mellan de civilisationer och kultursfärer som tidigare haft starka och svårhanterade konflikttendenser.

² En förmodan som fått en första bekräftelse i den ännu pågående finanskrisen.

³ Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (Touchstone Books, London, 1998)

När den här övergångsfasen är överstånden är förstås svårt att säga. Så här uttrycker jag min ståndpunkt i frågan i *I ett annat ljus*:

Kanske det historiska läget kan beskrivas bäst så här: Förberedelserna för skiftet från ett flertal civilisationer i försvagning och sönderfall ó åstadkommen av kraften i den moderna världsbilden ó till en global syntescivilisation har nått så långt att frambrytandet av den nya civilisationsbärande visionen är nära förestående. Det kan i och för sig fortfarande dröja inte bara år och decennier utan i värsta fall sekler. Hur det verkligen blir beror på beslut som mänskligheten ännu inte fattat.

En central aspekt av detta mäktiga visionsskifte är att när de tidigare bärande visionerna har tillräckligt länge varit underställda den moderna visionens undergrävande kraft så drabbas de av en svårartad bakåtblickande stelhet i sin bristande förmåga att med kreativitet och framsynthet ta itu med nuets problem.

De båda historiefilosoferna Arnold Toynbee och Oswald Spengler är välbekanta med detta fenomen. Toynbee har framförallt sysslat med det på en generell nivå i sin väldiga jämförande studie⁴ av alla hittills existerande civilisationers uppgång och fall. Han tycker sig i varje civilisation kunna urskilja att livskraften ligger i en förmåga att kreativt hantera utmaningar. Och levande och kraftfulla civilisationer leds därför av en elit som Toynbee kallar en kreativ minoritet.

När undergångsprocessen börjar och så småningom blir oundviklig motsvaras (eller utlöses) detta av att utmaningarna inte längre hanteras kreativt utan i stället blir det stereotypa och ineffektiva gensvar som inte löser utan snarare förvärrar problemen. Medan denna process pågår förvandlas den kreativa minoriteten till det Toynbee kallar en dominerande minoritet. Det vill säga till en maktvärnande elit som hanterar sin civilisations situation inte med kreativitet och framsynthet utan med ofruktbara och bakåtblickande idéer som får genomslag genom den typ av maktmissbruk som brukar beskrivas med talesättet ömakt är rättö. Det makten vill och gör är alltså rätt inte därför att det är rätt i en djupare och kreativ mening utan därför att det är maktens ståndpunkt.

Det misstag som den kreativa minoriteten ofta gör ó och som tvingar fram dess förvandling till en dominerande minoritet ó är att den håller fast vid och är starkt bunden till det gensvar som i det förgångna var så framgångsrikt att det förklarar den kreativa minoritetens maktposition. När den kreativa minoriteten börjar vila på sina lagrar och tycker att det som en gång var kreativt och framåtsyftande rimligtvis fortsätter att vara det strängt taget oavsett vad som händer då börjar alltså dess förvandling till dominerande minoritet. Det vill säga till en elit som i praktiken inte längre är kapabel att leda.

Enligt min mening är det uppenbart att vår moderna civilisation exemplifierar denna process. Den nyskapande elit som katalyserade de institutionella och värderingsmässiga förändringar som ledde till etablerandet och sedan vidareutvecklandet av den mycket framgångsrika moderna epoken har fastnat i

⁴ Arnold Toynbee, *A Study of History I-XII* (Oxford University Press, London, 1934-1961)

sin övertygelse om att det sätt att sköta ekonomi och politik som föreskrivs av den moderna tidens standardperspektiv har kvar sin kreativa och framtidsvägledande kraft.

Därför omhuldar vår tids elit föreställningen att idén om en genom vetenskapen åstadkommen oändlig kunskapsutveckling som kan översättas till en lika oändlig teknologiutveckling som i sin tur kan omsättas i en evig ökning av levnadsstandarden är en idé som har evig giltighet. Ekonomisk tillväxt är det mantra som upprepas med en dåres envishet som lösning på alla upptänkliga problem.

Särskilt viktig verkar den ekonomiska tillväxten vara som botemedel mot dess egna negativa konsekvenser. Klimatförändringar, måhända av katastrofala dimensioner, resursuttömning och allsköns miljöförstöring för att inte tala om fattigdom och ojämlikheter är problem som eliten framställer som klippta och skurna för att lösas med ytterligare ekonomisk tillväxt. I synnerhet åberopas då den tillväxt som försetts med beteckningen ohållbarö. En beteckning som i praktiken mest är en besvärjelse. Det är som om tidens maktelit tror att upprepade bedyranden av tillväxtens välsignelser skall efter en tid av svårhanterliga problem och hot öppna porten till det 100 % -iga Scharlaffenland där inga gränser finns för vår begärstillfredsställelse.

Utvecklandet av denna extrema mentalitet började ta verklig fart i samband med de stora kriserna i världsekonomin under 70-talet då nyliberalismen fick sitt ideologiska genombrott. Och sedan dess har tillväxtskruven dragits åt hårdare och hårdare i jakten på lösningen på de problem som intensifieras av själva skruvåtdragandet.

Jag skall inte i detta sammanhang fördjupa mig i några resonemang kring den globala ekonomiska utvecklingen under denna fortfarande pågående epok utan jag nöjer mig med att säga att den nyliberala idén i sig är formidabelt konservativ eller rent av reaktionär i den meningen att det handlar om en strategi för att så långt möjligt under nuvarande omständigheter frigöra den tillväxtkraft i ekonomin som antas ha rått när det moderna projektet sjesattes. Dessa förhållanden beskrivs med begrepp som manchesterliberalism och nattväktarstat. Den nyliberala analysen och strategin handlar alltså i mångt och mycket om att genom intensivt bakåtblickande skaffa inspiration för förändringar i nuet som tänks kunna leda till tillräcklig rikedom för att lösa de problem som vi skapade när vi försökte bli tillräckligt rika för att få råd att lösa de problem som vi skapade när i

Denna bakåtblickande strategi på det ekonomiska och politiska området har intressant nog en tydlig motsvarighet på religionens område. Det enda som skiljer är tidshorisonten. Inom den ekonomiska politiken nöjer vi oss med att blicka tillbaka till tidigt 1800-tal för att där kunna upptäcka nyckeln till att frigöra en utvecklingskraft i nuet som påminner om den allra som mest intensiva och råa industrialiseringen. Bakåtblickandet riktar sig alltså mot den moderna epokens begynnelse. Medan bakåtblickandet på religionens område sträcker sig ända tillbaka till begynnelsetiden för den religion man omfattar.

Oswald Spengler har mycket intressant att säga om dessa processer. Han visar att det historiskt sett är vanligt förekommande att en civilisation stadd i långt framskridet sönderfall försöker sätta stopp för eller råda bot för detta genom en återgång till den religion och religiösa anda som rådde när civilisationen ifråga var ung. En process som han beskriver med begreppet öden andra religiositetenö.

Det är alltså en process som svarar mot en gryende kollektiv medvetenhet om att den bärande visionen inte längre har den inspirerande kraft som krävs för att tjäna som vägledning i nuet. Den andra religiositetenö svarar alltså mot ett slags vägran att inse fakta och i stället försöka väcka liv i det som är överspelat. Med en psykoanalytisk begreppsapparat skulle man kunna kalla det hela en kollektiv s.k. reaktionsbildning för att slippa eller tränga undan medvetenheten om vad som håller på att ske.

Vår tids religiösa fundamentalism är i alla händelser ett kraftfullt exempel på vad Spengler åsyftar. Denna fundamentalism som ju uppträder i alla stora religioner är på ytan vital och gör anspråk på att kunna ge kompetent vägledning för en förvirrad modern tid. Anspråket är emellertid tomt. Och vore det inte så ofta förknippat med våld och maktmissbruk så skulle det enbart vara en fars.

Med hjälp av Toynbees och Spenglers perspektiv har jag nu alltså något fokuserat de processer i vår tid inom ekonomi, politik och religion som är intensivt bakåtblickande. Processer som indikerar brist på framåtsyftande kreativitet och därmed att den nuvarande makteliten sedan länge förvandlats till en dominerande minoritet enligt Toynbees begreppsapparat. Och detta gäller oavsett om de dominerande minoriteterna ifråga verkar inom politiska demokratier eller ej. Det är avsaknaden av framåtsyftande och nydanande lösningar på nuets problem som är det centrala inte om villrådigheten besvärjs med beslut som fattas i gängse demokratisk ordning eller enligt diktaturens principer.

Denna i grunden historiefilosofiska analys är schematisk och till viss del abstrakt. Den är definitivt mera abstrakt än vanlig ekonomisk och politisk analys. Den rör sig helt enkelt på en nivå som är svårfångad med vanlig analys. Den är på sätt och vis ett försök att hitta en motsvarighet på den nationella och internationella politiska nivån till de analyser som man gör på ett personligt och individuellt plan när man försöker kontempera fram något slags öödeslinjerö som ger indikationer om vart ens liv är på väg och i vilken riktning det är möjligt att manövrera utan att man drar på sig kraftiga korrektioner i form av olika slags kriser.

Historiefilosofiska analyser handlar alltså om att försöka kontempera tillräckligt djupt över den historiska processen för att få ett slags intuitiv känsla för nuet och vilka krafter som verkar. En intuitiv känsla som man sedan möjligen kan översätta till mera vardagsnära analyser och bedömningar. Och om jag skulle ge mig in på detta och dessutom begränsa mig till att fokusera på de ekonomiska skeendena så skulle jag säga att det verkligt centrala är att det pågår en vild galopp mot ekologisk kollaps styrd av illusionen om den eviga tillväxten som en oundgänglig del av lösningen på de flesta problem.

Denna vilda galopp hör samman med och uttrycks i en globalisering av ekonomin som drar in hela världen i samma heta begärsdrivna hets i riktning mot det stora och ständigt växande materiella välståndet som antas komma att löpa parallellt med likaledes ökande hälsa och mänsklig lycka så där i största allmänhet. Men trots vackert formulerade och omskrutna mål för denna vilda galopp kommer den ekologiska kollapsen allt närmare i tiden ju fler människor som vill och får tillfälle att fullt ut delta i den moderna människans ekologiska skövlingssraider. På kort sikt ökar dock levnadsstandard och livskvalitet för miljarderna fattiga på jorden samtidigt som de ekonomiska ojämlikheterna också ökar i väntan på den ekologiska kollapsen.

Men trots denna min till synes negativa och dramatiska syn på globaliseringen anser jag emellertid att dess goda sidor är inte bara intressanta utan av avgörande betydelse i det långsiktiga perspektivet. Det strider nämligen mot idén om alla människors lika värde att en del skall leva i överflöd medan andra lever i hjärtskärande misär. Denna bedrövliga tingens ordning underlättas av att ekonomin inte är global, gemensam och transparent.

Vi har haft och har förstås fortfarande en ekonomi med isolerade reservat av allt från yppersta välstånd till grovt mänskligt förnedrande misär. Ett förhållande som är en verklig mänsklig skamfläck. Globaliseringen som på kort sikt gör saken värre är emellertid enligt min mening på lång sikt ett instrument som bryter upp de ojämlika ekonomiska reservaten och verkar för en gemensam och transparent ekonomi. Det jag menar konkret är att globaliseringen är en manifestation av en evolutionär historisk och politisk kraft som syftar till rimlig ekonomisk jämlikhet för alla människor på vår jord och dessutom en utveckling av ekonomin som gör att den totalt sett ryms inom vår planets ekologiska ramar.

Globaliseringen, som ur detta perspektiv strängt taget kidnappats av den moderna tidens illusioner om det möjliga och önskvärda med evig ekonomisk tillväxt, rymmer alltså fröet till en framtid av rättvist fördelat välstånd baserat på den enkla ekologiska principen att man måste som det hette i det gamla samhället örätta mun efter matsäckenö.

De omvandlingsprocesser som vi är mitt uppe i och också står inför är ofantliga. Och det är inte svårt att måla upp farhågor som innehåller förfärliga ting som klimatförändrings- och resursbristorsakade folkvandringar, krig, farsoter och annat elände. Men det finns ingen anledning att tänka i sådana banor. Människans villkor är sådana att vi skapar vår framtid genom hur vi agerar i nuet. Mot en fond av vad som står på spel och en vision av vad som är möjligt att uppnå på sikt gäller det att agera så framsynt som möjligt i det sammanhang man befinner sig i som individ. Så är det bara.

Men vad betyder då denna övergripande analys för det senaste svenska valet. Det är kanske inte uppenbart☺. Så låt mig nu fördjupa mig en smula i detta delikata ämne. Men först måste jag något upprätthålla mig vid hur jag ser på analysens betydelse för Sverige som nation.

Sverige är obestriddligen ett modernt välståndsreservat. Det betyder att vårt land är underställt en betydande press nedåt mot den median som med en reellt

globaliserad ekonomi är långsiktigt ekologiskt möjlig på vår jord. Det finns alltså en stigande press mot sänkt levnadsstandard. Detta är förstås inte något som diskuteras öppet, och skulle frågan aktualiseras så skulle den med all sannolikhet försas åt sidan som en okunnig pinsamhet levererad av en oinformerad amatörtyckare.

Realiteterna är dock att vi är fullt sysselsatta med att försvara oss mot detta tryck. Vi vidtar alltså olika åtgärder vars syfte är att bevara intrycket att vi får det bättre och bättre allt i enlighet med tron på den eviga tillväxten och levnadsstandardhöjningen. En viktig sådan insats är att föra över en del av pressen mot lägre levnadsstandard på framtiden genom att kraftigt försämra pensionssystemet. Vi skjuter alltså upp en del av sänkningen av levnadsstandarden till en för medborgarna abstrakt framtid.

En annan insats är att genom rejäla försämringar av stödsystemen skjuta över sänkningarna på en underklass av utbildade, arbetslösa och sjuka. Dessa grupper har i allmänhet inte det politiska kapital som krävs för att de skall kunna göra sig kraftfullt hörda utan politiken handlar därför allt mer om att ó i likhet med hur det är i den amerikanska politiken ó hålla medelklassen någorlunda nöjd och glad.

En annan insats för att dölja den pågående sänkningen av levnadsstandarden rör pressen i arbetslivet mot att alla måste jobba hårdare för i stort sett samma ersättning om nu inte explicita hot eller förslag om lönesänkning framförs. Till samma kategori hör tendenser till att anställningarna blir osäkrare och osäkrare. Drömmen för arbetsgivaren är det som jag i analogi med *öjust in time production* brukar kalla *öjust in time work*. Att helt enkelt så få jobb som möjligt skall vara fasta. Det som hägrar är en fullt genomförd påhuggsekonomi med så svaga rättigheter som möjligt för den anställde. Facket förklaras i detta sammanhang omodernt och välsignelserna med att föra sin egen talan i kampen om lönepengarna tilltalar en narcissistisk och diffust verklighetsanknuten generation.

Och så har vi den underbara låneekonomin. Vi kan åtminstone ett tag upprätthålla skenet av välstånd genom att låna pengar. I synnerhet om bankerna spelar med i det elaka spelet och inte kräver amorteringar utan nöjer sig med att låna ut så mycket som möjligt för att därigenom få in tillräckligt med ränta för sina bonuskaruseller. Så därför lyckas vi t.ex. övertyga oss själva om att vi öägerö våra bostäder trots att vi är hyresgäster hos en mycket opålitlig och ansvarslös hyresvärd, dvs. banken. Och beroende på vår belåningsgrad öägerö vi kanske vår bil och en hel del annat på liknande premisser.

Samtidigt som dessa indikationer på stark press nedåt på levnadsstandarden utspelas inför våra ögon ó för att inte tala om hoten mot densamma från det ekologiska systemet där vi närmar oss inte bara *peak-oil* utan *peak-almost-everything* ó så är den politiska retoriken oföränderligt inriktad på att upprätthålla skenet att vi har samma mål som alltid. Ständigt höjd levnadsstandard, full sysselsättning och naturligtvis också en tillräcklig tillväxt för att lösa alla ekologiska bekymmer.

Detta är alltså den verklighet i vilken den senaste valrörelsen utspelades. Och det intressanta med oss människor är att även om verkligheten förnekas eller inte diskuteras ärligt och öppet genom att saker och ting osminkat nämns vid sina rätta namn så har den ändå sin obestridliga påverkan på de berörda. Så de allra flesta människor har trots vilseledande retorik från makteliten något slags emotionell eller intuitiv känsla för hur läget verkligen är.

Därför fanns det en ängslig och bakåtblickande grundstämning i valrörelsen. En diffus känsla av hot mot det goda vi haft och uppnått. Och en med denna känsla sammanhängande rädsla som vi ville ha besvärjd av stabila och förtroendeingivande besked om att den svenska skutan skulle kunna fortsätta en säker framfart på de globala haven genom en klok balans mellan trygghetsskapande åtgärder och vettiga insatser för att öka landets förmåga att försvara sig mot allehanda befintliga och kommande hot.

Valrörelsen var alltså enligt min känsla genomsyrad av en defensiv, rädd och bakåtblickande stämning. Lite som känslan när man är ute och går på tunn is och känner att man mycket hellre skulle vilja vara på land. Denna känsla var så stark att den gjorde det mycket svårt för mig personligen att uppamma det intresse för valrörelsen som jag brukar kunna. Jag kan utan tvekan säga att denna valrörelse är den som engagerat mig minst sedan jag överhuvudtaget började engagera mig i dylikt. Jag orkade bara lyssna på ett fåtal debatter och intervjuer eftersom jag ingenstans kunde märka en klar och tydlig framtidsinriktning. Maktvärnande och ängsligt bakåtblickande för hela slanten. Kanske ytterligare ett sätt att fånga känslan är ösitt stilla i båten, med lite tur kommer nog inte sjörövarna och tar oss och sedan kommer vi att kunna återgå till det normala.

Detta betyder alltså att ingen vågade dra en tydlig lans för en ny vision av framtiden. Samtidigt var detta sannolikt en på många sätt riktig strategisk bedömning. Det globala läget är knappast sådant att det går att vinna gehör vare sig nationellt eller internationellt för nya visioner och därmed en reellt framåtsyftande agenda.

Om man ser det globalt så är den bakåtblickande oron föga överraskande starkast bland välståndsreservat av Sveriges typ. Här finns de mest påträngande aningarna om de genomgripande hoten mot vårt system och man sneglar med motvillig beundran och fasa mot de mest ekonomiskt framgångsrika och aggressiva av de tidigare jämförelsevis fattiga länderna.

Under ytan rör sig de obehagliga känslor som omger den halvtänkta och outtalade frågan: Hur skall detta ekologiska öchicken raceö sluta? Blir det kollision, kollaps eller kommer vi själva snabbt att röra oss mot botten i den nya globala ordningen med Kina, Indien och Brasilien på toppen av rikedomshierarkin?

I denna stämning av mer eller mindre skickligt förträngd rädsla och konservatism kom alltså valet att bli en tävling om vem som på det mest trygghetsskapande sättet paketerade budskapet om att vi skall och måste fortsätta som vanligt. Här avgick som vi vet alliansen med segern. Och min känsla inför det hela är att just alliansen lyckades skapa en bra balans i sitt budskap. Man framstod om inte som

optimistisk så i varje fall ó med hänvisning till meriter i finanskrishantering ó som klart och alertt ansvarsfull med huvudbudskapet att det centrala är att vi skall och måste trimma och anpassa oss efter obönhörliga globala ekonomiska realiteter. Inget annat gives.

Detta budskap sockrades och gjordes slätt och fint efter reklamkonstens alla regler. Men om man uttrycker det lite mer osminkat så var budskapet att det gäller att kriga stenhårt i konkurrensen och då får man inte ha ett trygghetssystem som kostar för mycket. Detta kallades ansvarsfull skötsel av landets ekonomi, förnyelse och ett konsekvent fullföljande av arbetslinjen. En politik för vår tids arbetarparti innebär alltså att alla som har jobb skall i stort sett arbeta arschlet av sig, och övriga skall ha en mager men anständig kost vid sidan om så att incitamenten blir de rätta. Och skulle inte polletten ramla ner tillräckligt snabbt hos de av olika anledningar vid-sidan-om-stående så är det de inblandade myndigheternas plikt att mer eller mindre brutalt påminna om att det som gäller är att man så fort som möjligt skall kasta sig in i den allt snabbare snurrande karusellen igen. Och detta ekonomicerade hetsperspektiv behöver också underbyggas av en skola med disciplin och tydliga kunskapskrav.

De rödgrönas bakåtblickande konservatism var långt mindre subtilt och konsekvent förpackad. Här doftade det återställande av forna tiders trygghetssystem utan alltför stora skatthöjningar. Och samtidigt som man lovade att lyckas med detta så menade man att man trots en del skatthöjningar också skulle kunna lyckas bättre än alliansen med att hänga med i den hårdnande globala konkurrensen. Det hela kryddades dessutom med anspråk på en väsentligt bättre miljöpolitik. Kring de rödgröna svävade därutöver känslan av att samarbetet som jag tidigare konstaterat övar en mesallians av värsta slagö. Man ville säkert förmedla en jämfört med alliansen större grad av framsynthet på miljöområdet, en solidare kompetens på det ekonomiska området och långt större medkänsla och förståelse för dem som har det svårt. Och sossarna pratade om ömjligheternas landö. Det låter ju bra. Nästan lyriskt. Men känslan kring det hela var att de inte ens själva trodde på det.

Det är lätt att förstå att alliansens seger i 2006 års val ledde till den strategiska slutsatsen att det skulle behövas en större grad av samarbete än vad Göran Persson kunde flagga med i sin sista valrörelse. Han förmedlade ju med sin maktmedvetna patronsutstrålning att miljöpartiet och vänsterpartiet inte hade några reella alternativ till att stödja sossarna så därför behövde man inte krusa och krångla i förväg utan man borde ta itu med detaljerna i samarbetets former och innehåll på basis av hur maktförhållandena såg ut efter ett eventuellt vunnet val.

När väl Mona Sahlin hade ersatt Göran Persson ville hon visa att denna attityd inte hörde framtiden till. Och att socialdemokraterna därför skulle under hennes ledning inta en mer ödmjuk och i relation till sin styrka i valmanskåren realistisk hållning. Och i linje med sina förnyarambitioner gjorde hon bedömningen att ett samarbete med miljöpartiet var vad tiden krävde.

En bedömning som jag tror var helt korrekt ur vissa synpunkter. Framförallt skulle Perssons framtidsvision om det gröna folkhemmet kunna komma i fokus

på ett modernt och rimligt företagarvänligt sätt. Om kraften i detta tvåpartisamarbete skulle kunna ha blivit så stark så att vi nu, trots finanskrisen, skulle ha haft Mona Sahlin som statsminister är däremot högst osäkert. Min känsla är att det skulle ha varit ett samarbete för gott väder. Ett skenradikalt samarbete som saknade förmåga att ta itu med framtidsproblemen på det sätt som vore sakligt motiverat.

Men nu gick det ju som det gick med Mona Sahlins strategiska bedömning. Socialdemokraternas vänsterflygel var inte alls med på noterna och Mona Sahlin fick slå till snabb reträtt. Lars Ohlvs egendomliga parti skulle absolut vara med i det ölagö som skulle föra sossarna till makten 2010. Ja jag skriver att vänsterpartiet är ett egendomligt parti eftersom det är så motsägelsefullt. Det vilar en mycket stark konservatism över detta parti trots allt larm om förnyelse, feminism och gud vet allt. En konservatism som har med synen på ekonomi att göra.

Jag har redan påtalat nyliberalernas konservatism. Men det man kan säga om denna konservatism är att den bygger på en god förståelse för hur en i alla avseenden, inte minst ekologiskt och mänskligt, hänsynslöst expansiv ekonomi bör fungera. Vänsterpartiets ó och andra besläktade partiers, inklusive den socialdemokratiska vänsterflygelns ó konservatism bygger dock inte på denna förståelse utan här spökar lätt moderniserade romantiseringar av Marx klassanalyser och planekonomi. Föreställningar som bl.a. leder till olika orealistiska överbudsideer om ekonomi som inte håller i den rådande råa globala konkurrensen.

Denna ekonomiska orealism och konservatism kombineras sedan med ett antal alldeles medmänskligt rimliga och någorlunda vettiga ståndpunkter ó även om det finns en känsla av ett slags socialhögskoleideologi från 70-talet över det hela. Och denna säregna politiska brygd serveras som ett radikalt och hållbart framtidsalternativ med mycket larm om tolerans, solidaritet och demokrati, trots att serverandet sker i ett rum där det ligger en sur gammal kofta i ett hörn och luktar halvsublimerad sovjetkommunism.

Att föra samman detta parti med miljöpartiet och hoppas på goda resultat är enligt min mening alldeles ogörligt. Vissa hävdar förstås att miljöpartiet är ett slags vänsterparti, men det finns ett slags örufsög individualism i miljöpartiet som ger en mycket mindre statsapparatcentrerad hållning till samhällsbygget än de starka stråken av nostalgiskt klassolidaritetsmotiverad kollektivism i vänsterpartiet.

Enligt min känsla finns det dessutom i miljöpartiet ett slags mer eller mindre völdolt eller kamouflerat självförtroende baserat på övertygelsen att man har historien på sin sida och därför kommer att få spela sin stora roll i den yttersta tiden. Den tid när det inte längre går att låtsas som att de gamla ekonomiska och politiska recepten håller. Att man alltså är ett parti för de brustna illusionernas tid. Att det är då partiets sanna radikalitet kommer att kunna blomma ut, efterfrågad inte av ideologiska orsaker utan framtvingad av de faktiska omständigheterna. Och att man i avvaktan på att man skall få fullgöra sin centrala historiska mission tvingas spela med i maktspellet på ett pragmatiskt sätt.

Dels för att lära sig spelets regler och dels för att om möjligt på marginalen bidra till så framsynta beslut som möjligt under rådande omständigheter.

Utifrån den här självuppfattningen framstår vänsterpartiet som en kvarleva från en tid som krävde en annan radikalitet. Min känsla inför miljöpartiet är alltså att det står för en hållning som om den tänks fullt ut leder till slutsatsen att vänsterpartiet överlevt sig självt. Och samarbetet med vänsterpartiet kommer därför hela tiden att störas av att de båda partiernas analys av vilken radikalitet vår tid behöver skär sig om inte fullständigt så mycket skarpt.

Från mitt perspektiv är en kör med socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet dömd att sjunga falskt. Viss harmoni finns mellan vänsterpartiet och vänstersossar och möjligen skulle reformsossarna (som oftast beskrivs som högtersossar) ha kunnat hitta viss framåtsyftande och kreativ samklang med miljöpartiet. Men som helhet klingar det falskt och suger energi.

Projektet skulle enligt min mening aldrig ha sjösatts. Det var dödfött från början. Och nu när det är uppenbart vad Mona Sahlin egentligen tyckte om det hela så blir hennes tid som socialdemokratisk ledare också en lektion i att man i den moderna tiden inte kan med bibehållen trovärdighet driva en politik som man inte fullt ut tror på som person. Det går nämligen inte att dölja att man inte är helhjärtad⁵.

Om jag efter den här analysen skulle försöka koncentrerat beskriva vad som avgjorde valet så är det att alliansens budskap verkade mer ekonomiskt trovärdigt givet de globala omständigheterna. Valresultatet speglar alltså de någorlunda välbeställdas, av mer eller mindre medvetna farhågor präglade, konservatism. Man röstade på det man förmodade var ekonomisk realism. Till detta kommer att man förmodligen tyckte att alliansen hade gjort rimliga uppstramningar av sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen. Och att vi därför fortfarande kan sägas ha en fullt anständig nivå på välfärdsstaten.

I jämförelse med alliansens budskap tedde sig däremot de rödgrönas konservatism något mera bakåtblickande och orealistisk. Sahlin och Östros kändes alltså för många som en mindre stabil och ekonomiskt kompetent duo än Reinfeldt och Borg. Och så fanns ju Ohly hela tiden i kulissen som en representant för ekonomisk överoptimism och förmodad företagarfientlighet.

Tyngden i detta kunde inte alls vägas upp av att miljöpartiet kunde uppfattas av en del som ett bättre och radikalare alternativ på miljöpolitikens område. I ljuset av förträngd rädsla för ekonomiska bekymmer fick miljöpolitiken helt enkelt mycket liten betydelse. Valet handlade om bakåtblickande rädsla och trygghet. Vi ville inte förlora det vi har och alliansen verkade helt enkelt mest kompetent när det gäller att försvara den i huvudsak av sossarna byggda välfärdsstaten i vår oroliga tid.

⁵ Se t.ex. *Mona Sahlin ó befrielsens ögonblick*. Ett blogginlägg som jag skrev 14 nov 2010 ó <http://www.edris-ide.se/2010/11/mona-sahlin-befrielsens-ogonblick/>

Samtidigt blev ju alliansens seger inte lika klar som de rödgrönas förlust. Och det har sin förklaring i att sverigedemokraterna stormade in i riksdagen och placerade sig i en mycket intressant vågmästarposition.

Reaktionen på sverigedemokraternas inträde i demokratins finrum har enligt min mening varit beklämmande. Det är som om sverigedemokraterna bara består av ett antal fördomsfulla idioter som råkat hamna i riksdagen och de flesta politiker som uttalade sig tog till brösttoner av olika slag, bl.a. lovade man att man aldrig skulle göra sig beroende av detta främlingsfientliga och rasistiska parti.

När de kategoriska fördömanden var som intensivast undrade jag som utomstående betraktare om ingen av dem som missfirmade sverigedemokraterna funderade på hur missfirmelserna skulle uppfattas av de dryga 300000 svenska medborgare som utnyttjat sin medborgerliga rättighet att rösta på partiet. Ett tag kändes det som att om den 94 %-iga majoriteten och deras understödstrupper i kulturdebatten fortsatte att arbeta upp sig i retorisk falsett så skulle den snart rekommendera samma behandling av sverigedemokraternas väljare som sverigedemokraterna rekommenderar för invandrarna, dvs. utvisning. I detta fall inte ur den svenska folkgemenskapen utan ur den moderna och upplysta multikulturella gemenskapen.

Fredrik Reinfeldt utmärkte sig dock positivt från början. Redan på valnatten vägrade han att engagera sig fullt ut i den vanliga berättelsen om sverigedemokraterna som ett slags övervintrade nazister som i sin oförbätterliga fördomsfullhet och ondska vägrar att förstå det multikulturella samhällets odelade välsignelser. Han visade i stället att han förstod att det finns politiska orsaker bakom de enskilda medborgarnas beslut att rösta på sverigedemokraterna. Och att han därför skulle försöka förstå och åtgärda det slags problem som leder till framgångar för ett parti av sverigedemokraternas typ.

Här visade Fredrik Reinfeldt enligt min mening ett ovedersägligt ledarskap. För egen del ger jag inte fem öre för sverigedemokraternas samhällsanalys och lösningar på de problem de tycker sig se. Men den intressanta frågan är inte att 94 % av de röstande (inklusive mig) inte lade sin röst på sverigedemokraterna utan det intressanta är att dryga 300000 personer drog slutsatsen att sverigedemokraterna är partiet som erbjuder den bästa politiken. Skall man minska detta antal måste man ju förstå hur dessa personer tänker. Vilka erfarenheter de bär med sig, vilka samhällsproblem de ser och upplever och varför de tror att sverigedemokraternas lösningar skulle göra saken bättre.

Om man vill vinna sverigedemokraternas sympatisörer för sitt eget parti så räcker det inte att försöka få dem att skämmas för att de är fördomsfulla och enfaldiga och kanske inte begriper att de är ett slags kryptonazister. Nej man måste visa dem ärlig ó inte spelad ó respekt så att man kan förstå hur den verklighet ser ut där det verkar logiskt, klokt och framsynt att rösta på sverigedemokraterna.

Det finns ingen annan väg. Politik handlar om att hantera missnöje. Lyckas man inte med det så kan man i längden varken vinna eller behålla makten. Dryga

300000 sverigedemokratiska väljare har ett budskap till den svenska makteliten. Men blir inte detta uppfattat, förstått och taget på allvar så finns det all anledning att tro att sverigedemokraternas makt kommer att växa.

Så frågan är: Varför ter sig sverigedemokraterna som ett bra parti för så många människor. Jag kan förstås inte ge ett särskilt uttömmande och på solid statsvetenskaplig forskning baserat svar på denna fråga. Vad jag däremot kan göra är att något belysa det svar som följer av den analysmodell som jag anlagt i det här nyhetsbrevet.

Men låt mig först säga att jag betraktar den vanliga politiskt korrekta diskursen om fördomar och främlingsfientlighet som politiskt tämligen ofruktbar. Den sortens etiketter har måhända visst intresse inom psykologin, men politik är inte psykologi. I varje fall inte enbart. Politik handlar om konkreta samhällsfrågor. En bra politiker måste i och för sig vara en bra psykolog i den meningen att han eller hon måste förstå vilka personliga och psykologiska reaktioner som konkreta politiska och samhälleliga omständigheter ger och kan ge upphov till. Men det centrala är och förblir de konkreta samhälleliga förhållandena.

Den intressanta frågan är alltså vilka samhällsförhållanden i dagens Sverige som ligger bakom att ett parti med främlingsfientliga inslag i sin ideologi verkar vara ett bra val. Svaret på denna fråga är faktiskt inte särskilt svårt. Svaret följer av samma beteendelogik som den som uppvisades av de personer som överlevde flygkraschen i Chile för flera decennier sedan genom att äta upp sina döda medpassagerare. Ställda inför detta makabra exempel förstår alla att dessa personer inte var oförbätterliga och vedervärdiga kannibaler utan att det var omständigheterna som inte gav dem något annat val om de inte hellre la sig ner och dog svältdöden.

Ingen vettig människa drog av den här fruktansvärda historien slutsatsen att vi måste inleda breda informationskampanjer mot kannibalism och ägna skolundervisning åt att propagera mot ätande av människokött oavsett tillagningsform. Alla förstod att förklaringen fanns i omständigheterna.

Så den centrala frågan i sammanhanget blir: Vilken politik bör bedrivas för att man skall få någon storlek att tala om på ett parti av sverigedemokraternas typ? Och om man inte vill att ett dylikt parti skall få växtkraft så måste man bedriva en politik som inte gör partitypen ifråga direkt eller potentiellt intressant för en större grupp människor. Det är varken enklare eller svårare än så.

Min slutsats är alltså att den politik som bedrivs och bedrivits under de senaste 20 åren sakta men säkert skapat samhällsförhållanden som gör att ett parti som sverigedemokraterna kan vinna sympatisörer. Så de partier vars företrädare tvär sina händer och bedyrar både sin oskuld och sin avsky mot allt vad främlingsfientlighet och rasism heter gör sig enligt min mening skyldiga till ett betydande hyckleri. Det finns ett gammalt talesätt som säger att ösom man ropar får man svar, och sverigedemokraterna är ett svar på många års envetet politiskt ropande.

Jag har ju redan understrukt den defensiva, rädda och bakåtblickande stämningen i valrörelsen. Och sverigedemokraterna passar in i denna analys som hand i handske. Sverigedemokraterna är partiet för dem som känner den största rädslan på ett personligt plan. Det är helt enkelt ett parti för personer som känner rädsla för, och tycker sig redan ha lidit, betydande förluster i kampen om samhällets ekonomiska resurser.

Man kan ju försöka nedvärdera och bortförklara denna rädsla med hänvisning till att det finns gott om paranoiiker och personer med dragning till olika mer eller mindre fantasifulla och mot makteliten i allmänhet och invandrade muslimer i synnerhet grovt kritiska konspirationsteorier i den grupp som röstade på sverigedemokraterna. Eller att rädsorna rätt och slätt grundas på okunnighet, fördomar och missförstånd. Men detta är en poänglös verksamhet. Som jag ser det får man aldrig glömma att vi människor är rädda på allvar, även om rädsornas grund skulle vara inbillad. Ingen är rädd för att det är trevligt, utan man är rätt för att man befinner sig i omständigheter som man anser ger anledning till rädsla.

Dessutom fungerar vi människor så att vi ogärna är fullt medvetna om våra rädslor. Medveten rädsla gör att vi känner oss svaga och hjälplösa så ett vanligt sätt att hantera rädsla är att i stället bli arg och rikta ilska mot olika personer och företeelser som man av en eller annan ó mer eller mindre sakligt välgrundad ó anledning anser är ansvarig för att man själv är i en belägenhet som man uppfattar som hotfull och skrämmande. Ilska ger nämligen i motsats till rädsla en illusion av styrka. Och de rädslo drivna projektionerna av ilska mot än det ena än det andra, som utkoras på mer eller mindre grumligt analyserade grunder till syndabockar, är mycket vanligt förekommande på både den personliga och politiska arenan. Och när det gäller ett parti som sverigedemokraterna så är det uppenbart att det är ett parti för personer med stor och tämligen omedveten rädsla som inte skäms för sitt projicerade av aggressioner.

Trots mitt betoning av den ängsliga, rädda och bakåtblickande stämningen i valrörelsen så visar valresultatet att den inte slagit över i en omfattande och stark misstro mot makteliten. I själva verket har undersökningar visat att förtroendet för politikerna stigit på senare tid. Min känsla inför denna hållning är i och för sig att den är ett ytfenomen och att det lurar en hel del misstro och rädsla i medvetandets skrymslen. Jag tror helt enkelt att det är ett högst villkorat förtroende. Samtidigt som den potentiella misstrons orsaker är så obehagliga att tänka på att man hellre svarar onyanserat positivt i opinionsundersökningar än börjar rota i saken.

Som jag ser det kan man i vilket fall som helst dra slutsatsen att de 94 % som röstat på den sedvanliga maktelitens olika partier fortfarande i huvudsak har uppfattningen att vi har kvar en acceptabel variant av vårt gamla trygga folkhem. Vi känner oro, och vi blickar bakåt men vi hoppas fortfarande att allt skall kunna fortsätta som vanligt. De politiska striderna handlar om hur vårt anfrätta folkhem skall på bästa sätt uppdateras kontinuerligt i den osäkra och snabbt föränderliga globala eran. Strider som bl.a. formeras efter hur vi uppfattar de osäkerheter och hot som vårt folkhem är underställt.

Sverigedemokraterna ingår däremot inte i denna konsensus. De anser att maktelitens föreställningar om vårt land är rena illusioner. Landet är stätt i förfall. Och föraktet mot den maktelit som i sin oförblommerade makthunger och egoism och med sina systematiska lögnar möjliggör detta förfall är massiv.

Föraktet har som jag ser det sin grund i den ekonomiska utvecklingen. Ända sedan 90-tals krisen har klyftan mellan den politiska maktens retorik och allt större samhällsgrupper vuxit. Medan den ekonomiska verkligheten under den här tiden (med avbrott för perioder av s.k. högkonjunktur) blivit allt hårdare framförallt genom större krav i arbetslivet som kan avläsas i ökad arbetslöshet, utbrändhet, ökad sjukskrivning och ökande förtidspensioneringar som sedan övergick i försämrade sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och sämre möjligheter till förtidspension så har den politiska maktens retorik oföränderligt handlat om utveckling, reformer och tillväxt. Allt ägnat att skapa bilden att problemen är temporära, grundinriktningen ligger fast och visst blir det bättre och bättre över tid.

Denna retorik låter någorlunda trovärdig för de rimligt välbeställda och trygga, men för den ökande grupp av människor som inte är inne i det krympande folkhemmets stugvärme utan är helt eller delvis hänvisad till välfärdsstatens allt magrare stödsatser klingar det hela fullständigt falskt.

Det verkligt intressanta är vilken tolkning av klyftan mellan retorik och personlig verklighet som fått överhanden. Föga överraskande så har den växande missnöjda gruppen fortsatt att tro på retoriken att vi får det bättre. Deras tillägg är bara att de själva blivit berövade på sin rättmätiga del. Enkelt uttryckt blir känslan att man själv blivit lurad på konfekten. Känslan är alltså att någon har tagit och kalasat på det som rätteligen är mittö.

Vreden inför denna orättvisa behöver enligt vanlig psykologisk och politisk dramaturgi en syndabock, en skyldig. I industrisamhällets era var det de marxistiska och socialistiska klassanalyserna med tillhörande föreställningar om motsättningarna mellan arbete och kapital som tog hand om och gjorde denna vrede till en politisk kraft.

Men detta fungerar inte längre. Det är inte skördetid för kommunister och starkt vänsterradikala socialister. Deras analys slår inte an. I Sverige har vänsterpartiet dessutom gjort sig själv till en egendomlig ideologisk hybrid där man kombinerar nostalgiska men grovt sett innehållslösa referenser till klasskamp och motsättningar mellan arbete och kapital med postmoderna funderingar om identitetspolitik, feminism, HBT-vurm och multikulturalism. Dessa postmoderna funderingar tilltalar visserligen en del statliga och kommunala tjänstemän, kultureliten och andra akademiker. Men det är däremot inget för de grupper som sitter i kläm p.g.a. globaliseringens påverkan på vår nationella ekonomi.

Så frågan har en längre tid varit: vem skall ta hand om vreden och misstron som växt de senaste decennierna. Ian och Bert gjorde ett försök, men det var varken ideologiskt eller organisatoriskt genomtänkt. Utan det blev alltså så småningom sverigedemokraterna som lyckades genom att servera eller konstruera en syndabock som är anpassad för den postmoderna och globala eran.

Den schablonförklaring som sverigedemokraterna serverar till att vanliga hederliga svenskar fått det sämre är att landets elit beslutat om en synnerligen kostsam invandring som alltså vanligt folk fått betala med sänkt levnadsstandard. En hantering som döljs av lögnaktig statistik och postmoderna ideologiska förvillelser om att multikulturalism är en nödvändig och oundviklig följd av globaliseringen. Dessutom har makteliten inom både politik och ekonomi gjort saken värre genom att utnyttja sina positioner till att på det mest skamlösa sätt sko sig ekonomiskt och på annat sätt.

Dessa idéer slår utan tvekan an viktiga strängar hos alla dem som söker enkla förklaringar till vår tids problem. Bilden blir tydlig och klar av vems felet är. Och det känns tillfredsställande och skänker ett slags befrielse från förvirring och osäkerhet. Som jag ser det handlar hela detta missnöjessyndrom i långa stycken om ett slags längtan efter en idealiserad variant av den goda och stabila sossetiden på 50- och 60-talet. Den bakåtblickande och vredeindränkta längtan säger att ödå var Sverige svenskt, utlänningar var turister om det inte handlade om arbetsamma finnar. Inte kryllade det av folk från all världens hörn som den akademiskt utbildade eliten daltade med och krusade för genom att bidragsfinansiera dem så att de kunde ostört odla sina arbetsskygga och parasitära sidor och mest ägna sig åt att bevara sina konstiga religiösa och kulturella vanor. Så vad har alla utlänningar här att göra? Det är väl inte vårt fel att det skitland de kommer ifrån inte fungerar.ö

Dragningskraften i föreställningar av detta slag tror jag är grovt underskattad. Det enda som behövs för att de skall kunna fortsätta att växa i inflytande är en fortsatt falsk och skönmålande retorik om vart vi är på väg politiskt och ekonomisk kombinerat med fortsatt påtaglig press nedåt på levnadsstandarden för allt större grupper i samhället.

I själva verket tror jag att det är denna situation som är den stora omedelbara utmaningen för våra politiska partier. Jag har inga personliga kontakter med de innersta cirkelarna i något parti så jag vet inte hur resonemangen går mellan skål och vägg. Och därför kan jag inte heller bedöma hur vanligt det är bland ledande politiker att ana och förstå att det kommer att stunda stora svårigheter och som en följd därav genomgripande omprövningar.

Min känsla inför det reella maktutrymmet för den svenska nationella makteliten är att framförallt moderaterna har gjort en kortsiktigt mycket klok analys av situationen. Det enda realistiska som ett litet land som Sverige kan göra i en tid av fortsatt global dominans för illusionen om att vi kan lösa alla våra problem med teknisk utveckling och ekonomisk expansion är att hålla god min i elakt spel. Att försöka i förtid satsa på en variant av framspekulerad framsynthet skulle omedelbart straffa sig ungefär på samma sätt som när François Mitterrand försökte bedriva en då i den begynnande nyliberala eran redan överspelad tämligen gammalsocialistisk politik i Frankrike. Enskilda länder måste efter förmåga dansa med i det spel som kollektivt sett gäller.

Och då finns inget annat att göra än att försöka hänga med i den ständigt intensifierade konkurrensen. Och moderaterna har gjort den kloka analysen att

Sverige därför måste styras från något slags mittposition. Nyckeln till makt är att vinna förtroende hos den stora gruppen fortfarande rimligt välbeställda medborgare som vill ha ekonomisk realism, men samtidigt en så stark, effektiv och klokt förvaltnings offentlig sektor som ekonomin tillåter. Bakom denna önskan finns enligt min mening i huvudsak bakåtblickande och rädsla, men hoppet om att det ändå med denna politik skall gå att följa en smal spång över och förbi de värsta katastroferna till en bra framtid är tillräckligt stark för att det fortfarande skall vara möjligt för partier som gör en sansad (om än enligt min mening långsiktigt grovt skönmålande) analys av läget att styra Sverige.

Men frågan är hur länge den här analysen håller. I Svenska Dagbladet försöker ledarredaktionen vällovligt söka framtidsvisioner för den borgerliga alliansen. Men det är inte särskilt enkelt. Sökandet efter dessa efterlängttade visioner bygger så vitt jag kan förstå på förhoppningar om att det så småningom skall stunda normalt goda tider. Att den gamla vanliga strategin ó evig kunskapsutveckling genom vetenskaplig forskning omsatt i evig teknologisk utveckling och som en följd av detta evig ekonomisk tillväxt och evig levnadsstandardhöjning ó skall kunna fortsätta att vara vägledande efter en tid av svårt manövrerande bland diverse blindskär.

Men som jag redan klargjort tror jag att detta är en grundligt falsk förhoppning. Det som från mitt perspektiv är en öppen fråga är hur länge den svenska och den globala utvecklingen gör det nödvändigt och möjligt att fortsatt styra från den bakåtblickande mitten. Håller det även i 2014 års val och rent av också 2018. Att sja är svårt så jag passar på dessa frågor och säger att det som kommer att avgöra det hela är dels hur den ekonomiska utvecklingen blir och dels hur socialdemokraterna väljer att hantera sin nuvarande kris.

Skulle den ekonomiska utvecklingen snabbt försämrats t.ex. på grund av efterbörderna från finanskrisen och stigande problem med oljetillgången och andra kritiska resurser så skulle ju fortsatt maktutövning från den bakåtblickande mitten leda till en snabbt ökande produktion av en allt mer frustrerad underklass (som man kan etikettera med begrepp som öpersoner som drabbats av utanförskap om man så önskar). Detta skulle få två huvudkonsekvenser. Den första är att maktutrymmet skulle öka väsentligt för ett parti som sverigedemokraterna. Men samtidigt skulle också maktutrymmet öka för framsynta partier inriktade på reellt och systemomdanande nytänkande av miljöpartiets typ. En polarisering av det politiska landskapet skulle alltså framtingas där maktutrymmet för ett regerande från centrum av den typ som moderaterna och alliansen nu står för skulle minska påtagligt. En situation som beroende på allvaret i de systemhotande ekonomiska och miljömässiga realiteterna utan tvekan kan tvinga fram en omstöpning av det partipolitiska landskapet.

Och det är i ljuset av en framtid som denna som det kommer att bli av största betydelse hur socialdemokraterna väljer att hantera sin nuvarande kris. Som jag ser det är socialdemokraterna ett slags komplex koalition med mycket skilda hållningar. Det som är någorlunda lätt att uppfatta från utsidan är tre huvudfalanger. Det finns en nostalgisk vänsterfalang som tänker ungefär som vänsterpartister, det finns nytänkare som längtar efter reell omprövning och

därför förstår politiken ungefär som miljöpartister och slutligen finns det en betydande falang av maktrealister som egentligen vill styra från det maktutrymme som finns, dvs. pragmatiker som har mycket gemensamt med tidens s.k. nya moderater.

Att Mona Sahlin hör till den maktrealistiska gruppen med dragning åt vad man skulle kunna kalla omprövnings- eller miljöpartifalangen är uppenbart. Hon var dock av allt att döma för tidigt ute för att vinna gehör för sitt strategiska vägval. Vilka de avgörande politiska sakargumenten bakom kulisserna var för att undergräva Sahlins position vet jag inte. Men troligen har vänsterfalangen övertygat sig om att det är dess politik som är den enda som har möjlighet att ånyo göra socialdemokraterna till ett fyrtioprocentparti.

Det vänsterfalangen troligen förstår och oroar sig för är att socialdemokraterna är mycket sårbara för sverigedemokraternas budskap. Att stora grupper av tidigare självklart socialdemokratiska väljare insett att det inte är någon större skillnad mellan allianspolitik och sossepolitik om den bedrivs från mitten enligt Sahlins eller tidigare Göran Perssons recept. Och vänsterfalangen anser därför att enda chansen att bevara stödet från dessa grupper är att bedriva en rejäl vänsterpolitik. Med det förmodade resultatet att politiken i fråga skulle ge otvetydiga förbättringar för de s.k. sämst ställda. Och i tacksamhet över detta skulle de då avstå från att undergräva den socialdemokratiska maktbasen genom att förverkliga sina potentiella sverigedemokratiska böjelser i kommande val.

Från den maktrealistiska falangens perspektiv ter sig dessa tankar med all sannolikhet som förståeliga men naiva, ekonomiskt okunniga och kontraproduktiva. Någon typ av modifierad vänsterpartipolitik på ekonomins område skulle enligt maktrealisterna rimligen inte leda till något annat än ännu större ekonomiska försämringar och dessutom skulle man förlora stöd från de väljare som trots socialdemokratiska sympatier vill ha ekonomiskt kompetenta personer i landets ledning. En renodlad vänsterväg är ur detta perspektiv ett katastrofalt strategiskt val som leder till att man både förlorar medelklass- och underklasstöd.

Maktrealisterna förespråkar därför sannolikt insatser för att försöka få partiet i skick att kunna bedriva en politik som liknar den som alliansen och moderaterna driver. Men som skulle fås att verka mera tilltalande för valmanskåren genom en lite skarpare rättviseprofil och lite mer miljöinriktning. Men att erbjudandet denna gång inte skulle var en del av en rödgrön constellation. Och det är kanske detta vägval som kommer att bli det rådande. Att någon grå figur kommer att träda fram som den nye ledaren, och att partiet sedan försöker satsa ännu en gång på ett slags Perssonanbud till väljarna i förhoppningen att med ett nytt ledarsikte så skall det fungera 2014 därför att väljarna då tröttnat på Reinfeldt och hans vänner. Och kanske rent av skickar ut både Centern och KD i kylan. Eller åtminstone ett av partierna.

Detta är kanske inte en strategi för en storstilad comeback utan bara en strategi för att optimera möjligheterna för att återkomma till makten. Och skulle strategin vara riktigt vågat tänkt så skulle den också ta med i beräkningen att en koalition med moderaterna skulle kunna bli nödvändig om de ekonomiska förhållandena

försämrades så kraftigt att sverigedemokraterna gjorde verkligt stora framsteg. Detta skulle alltså vara en maximalt maktrealistisk strategi som i det tysta också öppnade för ett slags ösocialmoderatö ledning av landet som det mest stabila och balanserade i svåra tider.

Problemet med en sådan strategi är förstas att det skulle bli svårt att hålla ihop den koalition som partiet utgör. Inte bara vänsterfalangen skulle bli missnöjd. Förnyare av alla de slag skulle också känna sig starkt frustrerade och besvikna. Men samtidigt är det knappast läge för en reell radikal förnyelse av partiet i motsats till vänsterfalangens erbjudna pseudoradikalitet. Det vill säga en förnyelse som i ett första steg skulle innebära att man vågade göra loss tillräckligt från den samhällsanalys som tjänat socialdemokraterna väl under den moderna eran och i stället ge sig in i en era av fundamental ideologisk omstötning. Att socialdemokraterna alltså skulle våga bli ett parti som slutar att blicka bakåt för sin orientering och i stället ger sig i kast med att försöka förstå redan nu hur en ekologiskt hållbar ekonomi skulle kunna se ut, och hur samhället skulle behöva vara organiserat för att ett mycket mera natur- och ekologianpassat leverne ändå skulle innebära att den rimligt rättvist fördelade gemensamma levnadsstandarden (eller livskvaliteten) vore fortsatt hög. Jag kanske t.o.m. högre än under den kulminerande moderna erans betoning på den individuellt ó och på ägande och konkurrens ó baserade levnadsstandarden.

Men alldeles bortsett från denna idealistiska och djärva dröm är det i nuvarande situation mycket svårt att se hur socialdemokraterna skall på bästa sätt hantera sitt strategiska dilemma. Frågan kommer förmodligen att avgöras kortsiktigt av vem som blir vald som ledare. Det jag menar är att den linje som denna person är kapabel att driva förmodligen får bli partiets linje.

Efter denna kommentar borde jag kanske också komma med några kommentarer om partiledarstriden. Men jag har inga inblickar i denna strid och heller ingen säker känsla för vartåt det lutar. På mig verkar dock urvalet oroväckande mediokert i nuvarande läge. Karisma och tydlig och omdanande ledarkraft verkar enligt vad jag kan förstå saknas bland dem som ännu inte tackat blankt nej till uppdraget. Men samtidigt är det ju inte lätt att veta om de uttalade nejerna är av Göran Persson karaktär, dvs. kan förvandlas till ja när tiden är inne för slutliga besked.

Oavsett vilket kommer de närmaste åren att vara högintressanta ur politisk synpunkt. Det centrala är väl hur världsekonomin kommer att utvecklas och på vilket sätt den svenska makteliten kommer att gensvara. Osäkerhetsmomenten är många.